

Exam. Code : 108006

Subject Code : 2050

B.A. (Honours) 6th Semester

ECONOMICS

(Economics of Agriculture–II)

Paper–VI

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :—Question No. 1 is compulsory and carries 20 marks.
Attempt **FOUR** questions selecting **ONE** question
from each Unit (I–IV). Each question carries 20 marks.

1. Attempt **ALL** short answer questions (Compulsory) :
 - (i) Explain the scope of agriculture economics.
 - (ii) What do you mean by resource productivity ?
 - (iii) Explain the importance of Command approach.
 - (iv) What types of risks are faced by farmers ?
 - (v) Explain the problems of Non institutional credit.
 - (vi) What do you mean by agrarian distress ?
 - (vii) Is Agricultural taxation possible ?

- (viii) What do you mean by peasant agriculture ?
- (ix) What do you mean by subsistence wages ?
- (x) Explain the term green revolution.

UNIT—I

2. Explain the factors responsible for increasing productivity of land.
3. Explain the reason for agrarian distress in a developing country like India. Suggest remedial measures.

UNIT—II

4. Explain the doctrine of zero value of labour in agriculture.
5. Explain the Lewis model of development.

UNIT—III

6. Explain the different systems of farming as practiced in Indian agriculture.
7. Explain why the new agricultural strategy has failed to improve the conditions of Indian farmers. Suggest remedial measures.

UNIT—IV

8. What measures should be undertaken for improvement of economic conditions of small and marginal farmers ? Explain.
9. Explain the role of money lenders in agricultural credit. Suggest measures to save farmers from the clutches of money lenders.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ (I-IV) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਕ 20 ਹਨ।

1. ਸਾਰੇ ਲਘੂ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ (ਲਾਜ਼ਮੀ) :
 - (i) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸਕੋਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (ii) ਸਰੋਤ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
 - (iii) ਕਮਾਂਡ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (iv) ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੋਖਿਮਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ?
 - (v) ਗੈਰ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਰਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (vi) ਕ੍ਰਿਸਿਕ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

- (vii) ਕੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਾਰਾਧਾਨ ਸੰਭਵ ਹੈ ?
- (viii) ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ix) ਨਿਰਵਾਹ ਮਜਦੂਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (x) ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—I

- 2. ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 3. ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ।

ਯੂਨਿਟ—II

- 4. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤ ਦੇ ਜ਼ੀਰੋ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 5. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲੂਈਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—III

- 6. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 7. ਨਵੀਂ ਖੇਤੀ ਰਣਨੀਤੀ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਕਿਉਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ।

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਲਘੂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
9. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਤਥਾ ਇਸਕੇ 20 ਅੰਕ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਯੂਨਿਟ (I-IV) ਮੇਂ ਸੇ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ, ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂ। ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇ 20 ਅੰਕ ਹੈਂ।

1. ਸਭੀ ਲਘੂ ਉਤਤਰੀਯ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂ (ਅਨਿਵਾਰਯ) :
- ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਅਰਥਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਯ-ਕਸ਼ੇਤ੍ਰ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੇਂ।
 - ਸੰਸਾਧਨ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਸੇ ਆਪਕਾ ਕਯਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ?
 - ਕਮਾਂਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋਯ ਕੇ ਮਹਤਵ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੇਂ।
 - ਕਿਸਾਨੋਂ ਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਯੋਕਿਮੋਂ ਕਾ ਸਾਮਨਾ ਕਰਨਾ ਪੜਤਾ ਹੈ ?
 - ਗੈਰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਭ੍ਰਮਣ ਕੀ ਸਮਸਯਾਓਂ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੇਂ।
 - ਕ੍ਰਿਸ਼ਿਕ ਸੰਕਟ ਸੇ ਆਪਕਾ ਕਯਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ?

- (vii) क्या कृषि कराधान संभव है ?
- (viii) किसान कृषि से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (ix) निर्वाह मजदूरी से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (x) हरित क्रांति शब्द की व्याख्या कीजिए।

यूनिट—I

2. भूमि की उत्पादकता बढ़ाने के लिए जिम्मेदार कारकों की व्याख्या करें।
3. भारत जैसे विकासशील देश में कृषिक संकट के कारण की व्याख्या करें। सुधारात्मक उपाय सुझाएं।

यूनिट—II

4. कृषि में श्रम के शून्य मूल्य के सिद्धांत की व्याख्या करें।
5. विकास के लुईस मॉडल की व्याख्या करें।

यूनिट—III

6. भारतीय कृषि में प्रचलित खेती की विभिन्न प्रणालियों की व्याख्या करें।
7. नई कृषि रणनीति भारतीय किसानों की स्थितियों में सुधार करने में विफल क्यों रही है ? व्याख्या करें। सुधारात्मक उपाय सुझाएं।

यूनिट—IV

8. लघु और सीमांत किसानों की आर्थिक स्थिति में सुधार के लिए क्या उपाय किए जाने चाहिए ? व्याख्या करें।
9. कृषि ऋण में साहूकारों की भूमिका की व्याख्या करें। किसानों को साहूकारों के चंगुल से बचाने के उपाय सुझाएं।